

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ

АРХЕОЛОГІЯ
І ДАВНЯ ІСТОРІЯ
УКРАЇНИ
Випуск 2 (19)

2016

КИЇВ

НАУКОВА СЕРІЯ — ЗАСНОВАНА У 2010 р.

ВИДАЄТЬСЯ ЧОТИРИ РАЗИ НА РІК

СТАРОЖИТНОСТІ
РАНЕЬОГО ЗАЛІЗНОГО ВІКУ

АРХЕОЛОГІЯ І ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Наукова серія з проблем археології та давньої історії

Серія присвячена публікаціям досліджень з археології та давньої історії України. Висвітлюються питання соціально-економічного розвитку та культурних зв'язків населення України у кам'яному та мідно-бронзовому віках, сторінки з історії киммерійців та скіфів, матеріальна та духовна культура античних греків у Північному Причорномор'ї, етногенез та рання історія слов'ян, розвиток давньоруських міст і сіл, матеріальної культури середньовіччя і нового часу. Видаються нові археологічні матеріали, розвідки з історії археології та архівні джерела. Для археологів, істориків, краєзнавців, учителів історії, студентів історичних факультетів, усіх, хто цікавиться давньою історією України.

Серия посвящена публикациям исследований по археологии и древней истории Украины. Освещаются вопросы социально-экономического развития и культурных связей населения Украины в каменном и медно-бронзовом веках, страницы по истории киммерийцев и скифов, материальная и духовная культура античных греков в Северном Причерноморье, этногенез и ранняя история славян, развитие древнерусских городов и сел, материальной культуры средневековья и нового времени. Издаются новые археологические материалы, разведки по истории археологии и архивные источники. Для археологов, историков, краеведов, учителей истории, студентов исторических факультетов, всех, кто интересуется древней историей Украины.

A series is devoted to publications of investigations on archaeology and ancient history of Ukraine. Questions of social and economic development and cultural relations of the population of Ukraine in the Stone and Copper-Bronze Age, pages of Cimmerian and Scythian history, material and spiritual culture of antique Greeks in Northern Black Sea Coast, ethnogenesis and early history of Slavs, development of the Ancient Russian cities and villages, material culture of Medieval and Modern periods are under observing. New archeological records, survey on history of archaeology and archival sources are being published. This series is intended for archeologists, historians, regional specialists, teachers of history, students of historical departments and for all who is interested in ancient history of Ukraine.

Засновник та видавець

Інститут археології
Національної академії наук
України

Свідоцтво

про реєстрацію ЗМІ
КВ № 17659-6509Р
від 29.03.2011

Адреса редакції:

Україна, 04210, Київ 210,
просп. Героїв Сталінграда, 12
Тел.: (+380-44) 418-61-02
Факс: (+380-44) 418-33-06
E-mail: gorbanenko@gmail.com

Затверджено до друку

Вченою радою
Інституту археології
НАН України
19.04 2016, протокол № 4.

Усі матеріали рецензовано

Рисунки:

авторські

Друкується

в авторській редакції

Комп'ютерна верстка:

С.А. Горбаненко

Усі права застережено.

Передрук можливий
зі згоди редакції
та авторів статей

ISSN 2227-4952

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОЧКО П. П., академік НАН України
СКОРИЙ С. А. (головний редактор), доктор історичних наук, професор

ГОРБАНЕНКО С. А. (відповідальний секретар), кандидат історичних наук

ІВАКІН Г. Ю., член-кореспондент НАН України
КРИЖИЦЬКИЙ С. Д., член-кореспондент НАН України

МОЦЯ О. П., член-кореспондент НАН України

ЧАБАЙ В. П., член-кореспондент НАН України

ЗАЛІЗНЯК Л. Л., доктор історичних наук, професор

ОТРОЩЕНКО В. В., доктор історичних наук, професор

БОЛТРИК Ю. В., кандидат історичних наук

КУЛАКОВСЬКА Л. В., кандидат історичних наук

ПЕТРАУСКАС О. В., кандидат історичних наук

ПОТЄХІНА І. Д., кандидат історичних наук

САМОЙЛОВА Т. Л., кандидат історичних наук

СОН Н. О., кандидат історичних наук

© ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ, 2016

Підписано до друку 12.05.2016. Формат 60 × 84/8.
Гарн. Century Schoolbook. Папір офс. Друк офс. Ум.-друк.
арк. 34,2. Обл.-вид. арк. 41,2. Тираж 300 екз. Зам. №

Тираж віддруковано ТОВ «Майдан»,
61002, Харків, вул. Чернишевська, 59.
Тел.: (057) 700-37-30

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.

З М І С Т

Передмова

НАШІ ЮБІЛЕЇ

Скорый С.А. К 80-летию Бориса Николаевича Мозолева

СТАТТІ

Бабенко Л.И. Пан и сюжет пекторали — неслучайные совпадения?

Болтрык Ю.В. Місце Бердянського кургану в системі поховальних пам'яток Скіфії

Гречко Д.С. От Архаической Скифии к Классической

Гуляев В.И. Мотив медведя в скифском зверином стиле

Дзnelадзе Е.С. Египетский фаянс у поздних скифов Нижнего Днепра

Дударев С.Л. Еще раз о кавказско-переднеазиатских истоках скифских «акинаков»

Зимовец Р.В. О локальных особенностях бронзовых бутеролей в виде головы хищной птицы

Приложение. Гoшкo Т.Ю. Рентгенофлуоресцентный анализ бутеролей, обнаруженных в Крыму

Канторович А.Р. Образ «лосекозла» в скифском зверином стиле в свете новых находок на территории Ставрополя и Прикубанья

Клочко В.И. Про втульчасті сокири-кельти чорноліської культури

Клочко Л.С. Декоративні елементи жіночого вбрання на землях Правобережної Скіфії

C O N T E N T S

---

5 Foreword

OUR ANNIVERSARIES

---

6 Skory S.A. On the 80-th Anniversary of Boris Mozolevskij

ARTICLES

---

9 Babenko L.I. Pan and the pectoral plot — nonrandom coincidence?

27 Boltryk Y.V. The place of Berdiansk Kurhan in the system of burial monuments of Scythia

33 Grechko D.S. From Archaic Scythia to Classical

61 Gulyaev V.I. The motive of a bear in the Scythian animal style

68 Dzneladze O.S. Egyptian Faience in the Late Scythian Culture of Lower Dnieper Area

74 Dudarev S.L. Once again on the Caucasian and Near Eastern Genesis of Scythian «akinakes»

76 Zymovets R.V. About Local Features of the Bronze Bouterolles in a Shape of Predatory Bird's Head

88 **Supplement.** Goshko T.Y. X-ray Fluorescence Analysis of Buterols Found in the Crimea

89 Kantorovich A.R. The Image of an «Elk-goat» in the Scythian Animal Style in the Context of New Findings in the Territory of the Stavropol Region and the Kuban Basin

100 Klochko V.I. On Socketed Axes — Celts of the Chorny Lis Culture

103 Klochko L.I. Decorative Elements of Women's Clothing in the Right-Bank Scythia Lands

- Крютченко А.О.* Захисні споруди Циркунівського городища 114 *Kriutchenko A.O.* The Fortification of the Scythian Time on the Tsyrcuniv Hill-fort
- Левицкий О.Г., Кашуба М.Т.* «Гальштаттизация» Карпато-Днестровского региона: миграция населения или культурные влияния 124 *Levitski O.G., Kashuba M.T.* «Hallstattisation» of the Carpathian-Dniester Region: Migration or Cultural Influences
- Махортых С.В.* Современное состояние изучения хронологии раннескифской культуры 140 *Makhortykh S.V.* Current Status of Studies of the Chronology of the Early Scythian Culture
- Отрощенко В.В.* Геррос Мозолевого 152 *Otroshchenko V.V.* Mozolevsky's Gerrhus
- Полтавец В.И.* Стратегічні території скифського часу в середній течії Дніпра 155 *Poltavets V.I.* Strategical Territories of the Scythian Time in the Middle Flow of the Dnieper
- Ромашко О.В.* «Утримувачі казанів» у системі соціальної структури скифського суспільства 161 *Romashko A.V.* «Caldrons Holders» in the System of Social Structure of the Scythian Society
- Симоненко О.В.* Вироби з Близького Сходу у сарматів Північного Причорномор'я 165 *Symonenko O.V.* Near East Objects from the Sarmatian Sites of North Pontic Area
- Фиалко Е.Е.* Скифские амазонки: лингвистический аспект 174 *Fialko O.Ye.* Scythian Amazons: the Linguistic Aspect
- Шелехань О.В.* Клиновое зброя скифського типу на теренах східноєвропейського Лісостепу 179 *Shelekhan O.V.* Blade-Weapon of the Scythian-Type in the East-European Forest-Steppe Area

ПУБЛІКАЦІЇ АРХЕОЛОГІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

- Бессонова С.С., Зимовец Р.В., Скорый С.А.* Бронзовая матрица скифского времени в пойме р. Трубеж (предварительная публикация) 189 *Bessonova S.S., Zymovets R.V., Skory S.A.* Bronze Matrix of Scythian Epoch, Found in the Trubizh River Floodplain (Preliminary publication)
- Каравайко Д.В.* Об одной коллекции бронзовых вещей 206 *Karavaiko D.V.* About One Collection of Bronze Items
- Могылов О.Д., Гуцал А.Ф., Гуцал В.А.* Курган з кам'яним валом на Західному Поділлі 212 *Mogylov O.D., Gutsal A.F., Gutsal V.A.* The Barrow with the Stone Bank on the West Podillya
- Ольговский С.Я.* Нові знахідки форм для відливання скифських наконечників стріл 231 *Olgovskiy S.Ja.* Origin of the Molds for Casting Scythian Arrowheads
- Панченко К.І.* Поховання скифського часу з ґрунтового могильника біля с. Заломи Кіровоградської області 237 *Panchenko K.I.* The Burial of Scythian Time from the Earth Burial Ground near the Village Zalomi in Kirovohrad Region
- Пеляшенко К.Ю.* Глиняная модель седла из раскопок Циркуновского городища 241 *Pelyashenko K.Yu.* The Clay Model of the Saddle from Tsyrcuniv Hill-fort
- Симоненко А.В.* Находка модели седла на Циркуновском городище (комментарий к статье К.Ю. Пеляшенко) 249 *Symonenko O.V.* The Model of Saddle from Tsyrcuniv Hill-fort (comment on the article of K. Pelyashenko)
- Свистун Г.Е., Квитковский В.И., Юшков Д.Ю.* Знаменское городище скифского времени на Харьковщине 253 *Svistun G.E., Kvitkovsky V.I., Yushkov D.Y.* Znamenskoye Hill-fort of the Scythian Period in the Kharkiv Region
- Супруненко О.Б.* Ґрунтові некрополі лісостепового населення скифської доби у Дніпровському Лівобережжі 257 *Suprunenko O.B.* Scythian Epoch Burial Grounds of the Forest-Steppe Population in the Dnieper Left Bank Area
- Шрамко И.Б.* Колчаный набор из погребения конца VI в. до н. э. могильника Skorobor 270 *Shramko I.B.* Quiver Set from the Grave of the Late of the 6th century BC from the Skorobir Burial

PUBLICATIONS of ARCHAEOLOGICAL MATERIALS

ІСТОРИЯ НАУКИ

- Бузько О.В., Саенко В.М.* До історії написання М.І. Вязьмитіною праці «Искусство Скифии» 280 *Buzko O.V., Sayenko V.M.* On the Origin of «The Art of Scythia» by Mariya Vyazmitina
- Гаврылюк Н.А.* Пектораль из Толстой Могилы как источник для изучения экономики Степной Скифии. Историография вопроса 284 *Gavrylyuk N.O.* The Pectoral from Tovsta Mohyla as a source for the study of the economy of Steppe Scythia. Historiography of the problem
- Наші автори** 292 **Our authors**
- Список скорочень** 294 **List of abbreviations**

HISTORY of SCIENCE